

Javnaðarflokkurin 70 ár - reyði tráðurin í føroyskum politikki

e-postur: javnadar@post.olivant.fo

Slóðbróttarar innan SUF

Samrøða við J. P. Davidsen og M. S. við Stein um fyrsta sosialistiska ungmannafelagið í Føroyum

Av politiskum røslum er javnaðarrørslan ein tann yngsta sum komin er higar til lands. Henda rørsla kann ikki sigast, at vera tað ein kallar »super føroysk«, nei hon stingur seg upp har arbeiðarfelldin kennir sviðan av fámannaveldinum, sum til allar tíðir hevur skapt ein sosialan ójavnna, har tey fáu hava í yvirflóð, meðan fjøldin hevur ligið neyð. At henda rørsla kom at seta sín dám í mongum londum - serstakliga í norðanlondum - er eyðsæð, og tó hon kom eisini til okkara.

Fótin fastan

Millum teir fyrstu føroying- ar sum blivu hugtiknir av

upp aftur 1994. Alla hesa tíðina frá 1936 til 1990 hevði flokkurin ein stóran veljaraskara, sum var vaksandi tey seinna árin. Í 1990 bleiv flokkurin næst størstur í valdøminum við 1124 atkvøðum.

Valseiðið 1990-94 var tað truplasta nakrantíð við samanfallandi ólukkum: Fiskaloysi, vinnulívs- og bankakrakkum við fylgjandi arbeiðsloysi. Ein demagogisk agitación gav Javnaðarflokkinum skyldina fyri allar landsins ólukk- ur, og vit mistu helvtina av tingmanningini, sum fór úr 10 niður í 5 tinglimir. Serliga var ágangurin ógiligur í Eysturoynni. Vit mistu yvir 600 atkvøður og fóru úr 1124 niður í 509, og ong- in javnaðartingmaður var valdur.

hesi røslu, vóru Jóan Petur Davidsen og M. S. Viðstein. Vit hava hitt teir máli, at fregnast eitt sindur um tað fyrstu tíðina henda røsla fekk fótin fastan her í Føroyum.

- Hvussu komst tú á fyrsta sinni í samband við javnaðarrørsluna og hví við javnaðarflokkin? og svarar Jóan Petur:

- Á 18 ára aldri fór eg til Danmarkar at arbeiða - til Fredericia. Her kom eg saman við Johs. Dalsgaard, ættaður úr Skálavík. Hann var ein aktivur javnaðar- maður. Á henda hátt kom eg í samband við nógvar av oddamönnum javnaðar- flokksins, og sjálvandi var

mær skjótt greitt, fyri hvønn og hvørjar hesin flokkur ar- beiddi. Á byrja við »niðri«, sá eg nakað í hinum radik- ala flokkinum, men, sum sagt, teir høvdu ikki tey boð til fólk, sum javnaðarflokk- urin hevði. Eisini høvdu danir eina stóra hjálp í teim- um skrivandi monnum, sum bæði í talu og skrift vistu á teir skeivleikar, sum vóru millum stættirnar í landinum. Ein kann bert hava í huga bókurnar hjá Nexø, har hann greiðir frá samfelagslívinum, um teir sosialu ójavnar, har fjøldin bert skuldi siga takk fyri, tað sum tey ríku »allerná- digst« untu teimum.

Eisini Aakjærs eggjandi sangir, sum líkasum settu liv í rættvisiskrøv arbeiðar- anna.

Eisini fylgdu vit væl við rundan um okkum, komu skjótt í samband við javnaðarflokkin í Svøríki og fingi frá teimum bókur og bløð.

Sosialisman eisini boð til føroyingar

- Hvørji boð hevði henda rørsla til Føroyingar, og heldur Jóan Petur áfram.

- Jú, boðini eru tey somu sum sosialisman hevur til ein, antin ein er føroyingur ella dani.

Ein visti jú, hvussu út av lagi ring arbeiðsmannalønin var, og eisini bústaðarviður- skiftini vóru sera vánalig.

J. P. Davidsen, bakarin av Sandi, var valdur á ting á javnaðarlistanum á Sandoyinni í 1936 og sat hann á tingi, til hann legði frá sær í 1970

Hesir báðir tættir vóru ógvuliga frammalaga tá sum nú.

Politisk - fakfelagslig

- Komu so tit fyrst í sam- band við javnaðarrørsluna politiskt ella var tað fak- felagsliga?

- Tað fyrsta sambandið var við flokkin, men fyrri í heila tíkið at føra javnaðar- politik krevst, at man hev- ur góð fakfeløg. Sostatt er bæði tað politiska og tað fakfelagsliga, so ógvuliga nær knýtt til hvørt annað, um eitt gott úrslit skal fáast.

- Var so tað fyrsta í Fø- royum stovnan av einum arbeiðsmannafelag?

- Nei, tað bleiv stovnað eitt sindur seinni, tí tað gekk eitt sindur strítið at gera fólk greitt tydingin av ein- um slíkum felag. Deils var tað óttin fyri arbeiðsgevar- um, at fólk kom at missa síni arbeiðspláss. Tí, sum tað bleiv sagt, at nú vóru arbeiðararnir blivnir so »forbrenndir« at teir sjálvir fóru at krevja løn.

SUF stovnað 1912

- Hvat gjørdi tit so?

- Jú, tað var stovnan av einum politiskum ung- mannafelagi Sosialistiskt Ungdomsforbund SUF.

Hetta greiðir M. S. Við- stein soleiðis frá:

Sosialistiskt Ungdoms- forbund varð stovnað í 1912. Felagið var skipað sum tjakfelag. Innivist fingi vit í gomlu prentsmiðjuni hjá Tingakrossi (Fram). Møguleikar okkara at fáa innivist vóru ógvuliga vána- ligir. Vit vóru noyddir at flyta úr stað í stað. - Men vit fingi tó eitthvørt av skafti. Umframt at arbeiða

M. S. Viðstein var saman við P. M. Dam fyrsti tingmaður Javnaðarflokksins í 1928

í lesirum, høvdu vit nógvar fundir. Eg minnst serliga tveir stórar fundir vit høvdu. Annar var fundurin á Gøtueiði. Nógvar fólk vóru møtt. Jóan Petur var ein av talarunum.

Sosialistar og borgar- ligir bresta saman

Hesin fundur mundi helst vera fyrsti almenni saman- brestur fyrri almennari hugs- an millum sosialistar og borgarligar. »Dimmalæt- ting« og »Krossur« høvdu viðmerkingar til fundin.

»Dimma« skrivaði: »I byen eksisterer en social- istisk forening« - og »Kross- ur« helt hánt um, at SUF skuldi takast við evni, sum ikki heinleidis kom okkum við. Í okkara heimapolit- ikki, so sum hernaðarspurn- ingurin.

Her kann viðmerkast, at fleiri av okkum bóru svenska hernaðarmótæl- merkið - ta brotnu byrsuna.

Dimma dimmilin

Ernst Christiansen, sum tá vmaður í DSU - Danmarks Socialdemokratiske Ung- dom - viðmerkti til orð Dimmalættingar og »Kross- ins« í brævi til SUF, at hann dugdi ikki at lesa føroyskt, og visti sostatt ikki hvat Dimmalætting merkti, men helt, at tað var best hóskaði ið merkti *dimmelin*. Til »Krossin« svaraði hann, at um allir kundu taka undir við »Krossi« segði hann bert »lykkelige lande«.

Hin fundin høvdu vit saman við motorpassarun- um. Hann var í 1915. Or- søkin til fundin var, at teir vóru í verkfalli og fyrri best at gera vart við teirra krøv

var fundurin havdur.

Eisini gjørdi vit fleiri út- ferðir, sum savnaðu hóp av ungfólki. Til hesar hevði Diaba í Funningsstovu gjørt felagsmerki. Reytt merki við hvítum stavum SUF á. Hann var annars altíð fúsar tá nakað var á vási í fel- agnum.

Av øðrum serliga aktiv- um felagslimum, kann eg nevna Kristin í Geil. Hann var altíð beinasamur, tá heitt varð á hann. Hann gjørdist seinni fyrsti skrivari í ar- beiðsmannafelagnum í Havn.

3 reyðar bíbliur

Einaferð var komi út í orð, at SUF nýtti 3 reyðar bíbli- ur, og visti fólk sjálvsagt sína andstygd móti hesum.

»Bíbliurnar« vóru: 2 bind av Socialdemokratiets Aar- hundredre og Verdens Un- dergang.

Vit hildu annars eisini nógvar bløð, bæði dansk og svensk, og av hesum kundu vit fylgja við, hvat fór fram uttan um okkum.

- At enda siga vit M. S. Viðstein og J. P. Davidsen takk fyrri samrøðuna.

Dan R. Petersen